

Наставно-уметничко-научном већу
Факултета ликовних уметности
Сенату Универзитета уметности у Београду

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

Наставно-уметничко веће Факултета ликовних уметности у Београду именовало је Комисију за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта кандидаткиње **Ирене Келечевећ**, студенткиње треће године докторских уметничких студија на сликарском одсеку Факултета ликовних уметности у Београду, под насловом:

Простори различитог мишљења,
амбијентална инсталација

На основу увида у докторски уметнички пројекат кандидаткиње Ирене Келечевећ, Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта, која је именована на седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета од 06.02.2018. године, у саставу мр Добрица Бисенић, редовни професор ФЛУ – ментор, мр Вељко Лалић, редовни професор ФЛУ, др ум. Радомир Кнежевић, редовни професор ФЛУ, др Никола Шуица, редовни професор ФЛУ и др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ, подноси следећи Извештај:

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

Ирена Келечевећ, рођена 1975. у Риједи. Живи и ради у Београду.
2002. дипломирала на Факултету ликовних уметности у Београду
2006. магистрала на Факултету ликовних уметности у Београду

У свом раду истражује лични простор и његове везе са јавним простором, који није дефинисан само традиционалном архитектуром већ се појављује као

продукт друштвене праксе, будући да је коришћен, окупиран и трансформисан свакодневним активностима.

Од 2003, излаже локално и интернационално реализујући уметничке пројекте у галеријском и јавном простору, у оквиру Белефа, Октобарског салона, Меморијала Надежда Петровић, Сиенса Бијенала у Еквадору и у сарадњи са Домом омладине Београда, Домом културе Студентски град, МКМ, галеријом Звоно, Ремонт, Продајном галеријом Београд, Музејом савремене уметности из Београда, Уметничком галеријом Надежда Петровић из Чачка, Народним музејом из Краљево, Културним центром из Пожеге, Stadtturmalerie из Инсбрука, Аустрија, Галеријом Califia из Чешке Републике итд.

Самосталне изложбе и радови у јавном простору:

2018, *Где је моје место*, Салон Музеја савремене уметности, Београд;
2017, *Сенке прошлости*, пројекат у сарадњи са Уметничком галеријом Надежда Петровић из Чачка
2013, *Узорци места*, Дом културе Рибница, Краљево; *In Absentia*, Културни центар Пожега;
2012, *Узорци места*, Дом омладине, Београд;
2010, *In Absentia*, Продајна галерија Београд;
2008, *У међувремену*, Модрена галерија Лазаревац; *In Between – Pattern Space*, Stadtturmalerie Innsbruck, Инсбрук, Аустрија; *In Absentia*, Народни Музеј Краљево; 2007, *Free Space*, галерија Ремонт, Београд;
2006, *Простори различитих мишљења*, Галерија Звоно, Београд;
2003, *Простор I*, Дом Омладине, Београд; *Простор II*, Бранков Мост, Београд;
2002, *Поглед*, Фасада галерије Надежда Петровић, Чачак

Групне изложбе, пројекти и радионице:

2012, *Шта се догодило са Музејом савремене уметности?*, МСУ, Београд;
Приватно / Јавно, Трећи Београд, Београд;
2011, *Препознавање*, Академија Софија, БГ;
2010, *У средњити*, Галерија Califia, Чешка Република; *Препознавање*, Народни Музеј Краљево, Крушевац, Чачак, Ниш, Подгорица
2009, *Могућности структуре*, ДКСГ, Београд; *Не-места*, Салон Музеја савремене уметности, Београд; *Фасцинирајућа геометрија*, МКМ, Београд;

2008, *Град / Лице града*, 12. Пролећни анале, Дом Културе, Чачак; *Град / Лице града*, Народни музеј, Крушевац; 2007, *Chronotopes*, 9th Venal de Siensa, Ecuador; *Приватни простор – јавни простор*, Магацин Нолит, Београд; *Ту и тамо. Овде*, БЕЛЕФ – Београдски Летњи Фестивал; *Трансформације сећања. Политике слике*, 24. Меморијал Надежде Петровић, Чачак; 2004 – 2006, *Идеја не-реализација*, Народни Музеји Краљево, Крушевац, Ниш; 2003, *Логично – БЕЛЕФ – Београдски Летњи Фестивал; Позитив/Негатив*, 44. Октобарски салон, Београд; *Идеја не-реализација*, Модерна галерија, Пожега, Ремонт Галерија, Београд; *Public Art & Public Space*, Уметничко обликовање јавних градских простора; 2002. *Лични-јавни простор*, 22. Меморијал Надежде Петровић, Чачак; *Миграције*, Манастир Каленић, Србија; 2001. *XXX Изложба цртежа и мале пластике студената ФЛУ*, Дом Омладине, Београд; 1997. *A Feverish Leap-Out*, Emily Carr Institute for Art and Design

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат Ирене Келечевић представљен је на самосталној изложби одржаној од 19. јануара до 19. марта 2018. године у Салону Музеја савремене уметности у Београду (Париска 14). Практични део докторског уметничког пројекта је уметнички рад под називом *Где је моје место*. То је амбијентална поставка, која се састоји од пет сегмената:

1. Први сегмент, на улазу у галеријски простор Салона МСУ јесте серија урамљених цртежа апстрахованог и сведеног простора;
2. Други сегмент јесте серија урамљених колажа направљених од узорака материјала који је коришћен у то време (1956–1960);

3. Трећи сегмент представљају шематизовани цртежи положаја уметнице у физичком простору као интервенција на зиду и својеврсно отелотворење уметнице у простору Салона МСУ;

4. Четврти сегмент представљају фотографије на којима су уметничком интервенцијом Ирене Келечевић реконструисани радови четири аутора који су имали стамбено – радне просторе изнад Салона. Користећи мобилијар излагачког простора МСУ уметница реконструирала:

- a. *Ентеријер*, Стојана Аралице из 1933;
- b. *Плави кафе*, Ивана Табаковића из 1937;
- c. *Пут славе*, Пеђе Милосављевића из 1953;
- d. *Лежећи акт*, Миленка Шербана из 1967.

Те четири интервенције су забележене кроз форму фотографије и изложене као део поставке са знацима аутора реконструисаних слика.

5. Пети сегмент представља интервенција од оригиналног мобилијара Музеја савремене уметности из тог времена (1956–1960) који трансформира простор у неку форму *мизансцена*, у коме се одвија читава поставка изложбе.

Амбијентална поставка *Где је моје место* представља визуелно перципирање простора и његову трансформацију кроз одређену врсту сценографије или боље речено *мизансцена* (*mise-en-scène*), где долази до конструисања паралелне реалности у галеријском простору, која се односи на тај конкретан простор. Изазивајући на тај начин прекид постојеће целине и формирајући један нови аутономни сегмент, галерија постаје кључни елемент у грађењу нове композиције при репрезентацији постојећег простора. Посетилац се тако може посматрати као активни чинилац унутар сценографије или слике простора, и има могућност да претпостави своју улогу унутар сцене на којој се нашао.

Конкретна *site-specific* инсталација бави се истраживањем зграде у којој је смештен Салон Музеја савремене уметности и која се налази на локацији Париска 14. Та зграда је саграђена за потребе становања, сликарских атељеа, али и излагачког представљања неколицине еминентних уметника тог времена.

Таква концепција *стамбено-излагачког* простора била је изузетно иновативно и храбро решење не само за време када је настала (између 1956. и 1960.), већ и за садашње време. Са новом естетиком простора који је простран, са природним осветљењем и чистим великим зидовима за излагање, Салон се наметнуо као релевантно место које је пропратило деценијске промене у друштвеном, економском и културном животу, не само Београда, и значајно утицао на формирање, али и афирмацију различитих генерација уметника.

Једно од питања којима се Ирена Келечевић овде бави јесте веза између људи који су ту живели и стварали и Салона као места окупљања различитих људи. Неизбежна испреплетаност људи и места, деценијско мењање и једних и других, резултирало је синтезом прича кроз форму просторне архитектуре. Преузимајући на себе улогу *просторног приповедача*, уметница се бави значењским идентитетом места и његовом симболиком. Она се не бави самом архитектуром и *животом* зграде, већ истражује шта је то конкретно место некада било и шта оно данас представља. Тако Ирена Келечевић поставља себе као кључног актера, онога што нам открива. Она прича у првом лицу и пита *Где је моје место*, чиме покреће интервенцију која стоји између чињеница и имагинације, ненаданих откровења и историјских факата. Она заправо прави оно што би се филмским језиком звало *docufiction*¹. Ауторка, у реалном времену контаминира документарни материјал измишљеним елементима. Она додатно, субверзивно контаминира материјал начином избора елемената или монтаже сцена, опет у зависности од потребе њеног уметничког изражавања.

Враћајући се на примарну функцију локације у Париској, излагачког простора стамбене зграде са атељеима – ауторка поставља питање које у сржи постаје основа деловања, односно разматрања личног уметничког идентитета, сада и овде. Полазећи само од базичних, основних чињеница везаних за саму локацију, без намере да тражи сазнања о људима, идентитетима, просторима, причама она у изградњу идентитета места креће обрнутом методом.

Амбијентална инсталација *Где је моје место*, надовезује се на претходна истраживања простора и његових узајамних веза са конкретним местом где се интервенција изводи. Имајући намеру да конкретан излагачки простор не

¹ Docufiction или доку-фикција насупрот Science fiction (научна фантастика), је кинематографска комбинација документарног филма и фикције.

изгуби своју флуидност и препознатљив изглед, Ирена Келечевић суптилним интервенцијама указује на његове главне карактеристике, али га, такође, приказује у новом светлу у односу на његову историјску, архитектонску позадину и уопште на чињенице које различитим интерперетацијама могу да интригирају посматрача али и да од њега направе активног учесника.

Ирена Келечевић гради поетички и теоријски оквир свог докторског уметничког пројекта, чврсто се држећи своје сталне уметничке преокупације – простора који нас окружује, као основе њеног уметничко-истраживачког рада. Она полази од најширег смисла значења самог појма простора – од простора које не познајемо, па до простора чији смо део. Ту се заправо испитују поља нашег активног учешћа у мењању самог простора који се, између осталог, одвија на макро плану и кроз везе са другим људима а да тога нисмо ни свесни, па све до неких микро простора у којима живимо, у којима смо скучени или би их, понекад, радо мењали за неке друге просторе.

У свом раду, Ирена Келечевић истражује лични простор и његове везе са јавним простором, који је коришћен, *окупиран* и трансформисан свакодневним активностима и који није искључиво дефинисан само традиционалним поимањем архитектуре.

Приликом стварања уметничког дела ауторка посебну пажњу ставља на однос уметничког дела и контекста у коме се дело представља и перципира од стране публике. Поред саме презентације дела, од суштинске важности за њу јесте могућност посматрача да активно учествује, не само у перципирању уметности, већ и у самом процесу стварања, нарочито имајући у виду да се уметнику данас пружа прилика да устаљена места презентације уметности, као што су музеји и галерије, замени отвореним простором у коме се лакше перципирају дела у односу на затворене форме приказивања уметности. Пошто напусти музеј или галерију, сједињујући се са околним светом коме приступа, уметничко дело више није схваћено само по себи, већ посматрачу нуди потпуно ново, оригинално и јединствено чулно искуство.

Поетички оквир истраживања Ирена Келечевић гради у сагласју са сродним идејама низа уметника разних медија и генерација попут радова Роберта Смитсона (Robert Smithson) из седамдесетих година двадесетог века, Софи Кал (Sophie Calle) са својим радом под називом *Детектив* из 1981. године или Ларса фон Триара и његовог филма *Догвил* (Dogville), где је град

представљен као *крупан план* међусобних људских веза. Нарочито значајна веза се може наћи са радовима Rejčel Vajfred (Rachel Whiteread), једне од назначајнијих савремених британских уметница, (прва жена/уметница добитница престижне Тарнерове награде (Turner Prize) 1993. године), чија се специфична уметничка продукција заснива на скулптурама, које су најчешће у форми одливака. Њен најзначајнији рад, који јој је донео и Тарнерову награду, јесте Кућа (House), велики бетонски одливак унутрашњости целе викторијанске куће. Многи њени радови су одливци обичних, свакодневних, *домаћих* објеката и у бројним случајевима, простора који предмети не настају а који она често назива *негативни простор*. Уместо тога она производи чврсти одливак простора унутар појединих делова соба – простора испод намештаја, на пример. Она каже да ти одливци носе *остатак година и година коришћења* и углавном се фокусира на њихову композицију и форму. Одливање као техника репродуковања или представљања изгубљеног оригинала подсећа на нешто што више не постоји. На један или други начин одливак има везе са питањем шта је било пре, али такође и са тим шта је завршено и заувек изгубљено.

Тако се може рећи да и у раду Ирене Келечевић, простор као практично место, дозвољава непредвидивост јер може постати субјект не само трансформације, већ и двосмислености, зато што у њеном раду постоји константно унутрашње кретање и померање у простору, између различитих места. Преузимајући на себе већ поменуто улогу *просторног приповедача*, аутока појединца ставља у позицију *шетача* који путује кроз различите просторе на којима, најчешће, никада трајно не застане, већ пролази кроз, поред, изнад или испод. То више нису стајалишне тачке, него координате које служе за навигацију. Оне су транзитне, креирајући пролазнике – *појединце у транзицији*. Свакако, доживљај тражења места или простора који се карактерише кретањем, може бити даље праћен у релацији места и простора. То Ирени Келечевић доводи до појма *не-место (non-place)*. За њу, место и *не-место* заправо јесу више као супротне стране: прво никада није потпуно избрисано, а друго никада скроз довршено. Али и *не-места* су реална мера нашег времена. Теоријско упориште за ове тврдње Ирена Келечевић налази у књизи *Праксе свакодневице* (Michael de Certeau, *The Practice of Everyday life, Berkeley, University of California Press, 1984*). Реч *не-место* за њу означава две комплементарне, али крајње удаљене реалности: транзитна места формирана у односу на коначну

дестинацију, на крај, и места формирана у односу појединца према тим местима. *Не-места* су позиционирана негде на мрежи *стварајући осамљеност*, али град је формиран само заједно са не-местима и местима.

Узорак као случајни, репрезентативни део основног скупа који чини један простор јесте предмет уметничких експеримената којима се бави Ирена Келечевић. Чињеница да манипулише деловима једне целине измештеним из оригиналног контекста и постављених у оквире контролисаних услова – галеријски простор који функционише као лабораторија – наводи нас на размишљање о исправности самог статистичког поступка уопште, као егзактног начина испитивања реалности.

Пројекат *Где је моје место* потврђује полазну претпоставку Ирене Келечевић да појединац никада не располаже свим потребним чињеницама о својој околини, тако да не може ни створити потпуно истинито сазнање о свету који га окружује. Ауторка указује да у реалном свету људи раде у условима непотпуног знања о том истом свету, што резултује одређеним осећајем нелагоде, неизвесности и несигурности у доношењу одлука које произилазе из те ограничене перцепције, из немогућности објективног сагледавања свих димензија реалности. Тако је свака наша појединачна одлука заправо производ реакције на дате околности и заснива се на одређеној вероватноћи којом се та неизвесност у великој мери апстрахује и доводи до некаквог сазнања о реалности која се прихвата као истинита. Из тога произилазе наши ставови и уверења. Дакле, та се вероватноћа као мера прихваћене истине, заправо, односи на уверење човека, на субјективно виђење света, а не на то какав свет јесте у ствари.

У остварењу докторског уметничког пројекта Ирена Келечевић експериментира двојношћу. Основни однос, који се сам по себи намеће, као веза између простора познатог њој као аутору и новог простора познатог посматрачу јесте – двојност или дуализам као процес појављивања и нестајања, пуног и празног, приватног и јавног. То се манифестује кроз интервенције и цртеже простора, који се опет не могу посматрати изоловано, само као цртеж или само као инсталација. То би била чиста апстракција, недовољна за читање рада зато што простор ипак дефинишу људи који обитавају у њему. На тај начин, овај нови простор који нуди Ирена Келечевић, јесте заправо *опросторени живот*, који представља скуп активности појединца и посматрача,

где се поставља питање, а не даје коначан одговор, и где посматрач има отворен позив да учествује у мапирању простора.

Природа њеног рада подразумева активирање посматрача у сагледавању нових, понуђених просторних ситуација. Због тога је линеарни, редукован језик изражавања за њу једини могући избор, јер оставља довољно места за асоцијације неопходне за разумевање понуђеног дела. Могућности за комуникацију и активну партиципацију стално су отворене. Ауторка третира конкретан галеријски простор као место *само по себи*, као место за истраживање историје и прошлости тог излагачког простора. Инспирише се архитектуром датог простора, историјском позадином, или пак људима који су некада били или су сада део њега. То јој омогућава да проблеме простора решава на два начина. Подједнако важно место у њеном раду заузимају животне чињенице, као и просторне интервенције везане за архитектонску позадину приче. Обе ствари се преплићу и важне су за схватање радова које Ирена Келечевић презентује публици.

Током припреме радова она поставља питање *међувремена*, нечега између прошлости и садашњости, и *међупростора* између онога што је споља и онога изнутра. Свесно дајући важност упливима различитим информацијама, њени цртежи па и саме просторне интервенције остају веома сведених форми и боја. Лимитирајући себе на изражавање најчешће односом црне и беле, реализоване амбијенталне инсталације не утичу на ремећење или узнемиравање постојећих просторних ситуација. Линеарне интервенције се на суптилан начин конфронтирају већ постојећим, познатим ситуацијама, и постају веза простора и времена тамо где се не очекују. Потреба за језичким сазнавањем простора појављује се у виду текста исписаног на зиду, као чисто формална интервенција. Таквим начином презентовања сам рад није затворен, већ се осећа могућност даље интервенције, првенствено од стране посматрача

Анализа докторског уметничког пројекта – писаног рада

Теоријско образложење докторског уметничког пројекта написано је у облику опсежне теоријске студије обима 101 странице текста, под насловом *Простори различитог мишљења – Где је моје место*. Прегледно обликована студија обухвата следећа поглавља: Увод *О простору* (6–7), друго поглавље које

садржи основна полазишта, предмет и циљ истраживања (8–27), треће поглавље које садржи историјске, теоријске и ликовне референце (28–37), Методе уметничко-истраживачког рада (38–47), Резултати истраживања и уметнички допринос (48–53), Резултати практичног уметничког рада (54–56), јавно извођење докторског уметничког пројекта (57–61), Уместо закључка, лични – јавни простори (62) Сажетак/Abstract (64), Литературу са 35 библиографских јединица на српском и енглеском језику, Биографију кандидаткиње (67–68) и 26 прилога и репродукција којима се богато и сврсисходно илуструју и документују резултати рада на истраживању (69–101).

У Уводу *О простору* ауторка нас уводи у проблем којим се бави и образлаже поетичко полазиште рада, кроз питања: *Шта простор представља за њу као аутора, посматрача, жену? Које су могућности бивствовања у њему, али и конкретног коришћења самога простора у презентацији сопственог рада?* То нам указује да је за њу *Простор* заправо дилема који стално треба обележавати, именовати. Она *Простор* никада не узима као датост. За њу *Простор* никада није *наш*, никада нам није *дат сам по себи*, већ се *стално мора освајати*.(7)

У другом поглављу ауторка образлаже полазишта истраживања полазећи од најширег смисла значења самог појма простора – од простора које не познајемо, па до простора које насељавамо. Ирена Келечевић, заправо, испитује поља нашег активног учешћа у мењању простора које се одвија на макро плану и кроз везе са другим људима, па све до неких микро простора у којима живимо, у којима смо скучени или би их, понекад, радо мењали за неке друге просторе.

У свом раду ауторка истражује лични простор и његове везе са јавним простором, који је коришћен и као такав трансформисан је свакодневним активностима, и који није искључиво дефинисан само традиционалном архитектуром.

Кроз сопствена истраживања простора и интервенцијена лцу места – *in city*, намера ауторке је да пронађе везе између познатих и непознатих простора, онога шта су били некада а да то више нису, као и да их учини што видљивијим широј публици. Кроз интервенције у простору за њу сам тај *Простор* постаје важан јер више није само место празних зидова предвиђено само за презентацију или непланско попуњавање истог, већ сам – преузима улогу *главног лика*.

Основа рада Ирене Келечевић је двојност, дуализам тако да, по њој, и *Простор* можемо, такође, двојачко посматрати. Простор као основу за уметнички рад, али и као простор у самом уметничком делу. За њу места у простору у себе примају, упијају она средства помоћу којих уметник ради, и која користи у спровођењу сопствене идеје у настанку или презентацији сопственог дела. Без обзира да ли се ради о перципирању појединачног дела, објекта (слика, скулптура, графика, фотографија, видео, филм, перформанс и тако даље), или се ради о скупу ликовних елемената унутар одређене инсталације (поставке) у простору, неопходно је да пратимо одговарајући след да бисмо разумели дело. Тај след кључних тачака даје нам аутор и ако је добро концептуално осмислио дело могуће је његово лакше разумевање, то јест, спонтано кретање кроз дело, сагледавајући га и просторно, а самим тим и временски.

Ирена Келечевић доказује да нам простори омогућавају безброј интерпретација кроз које можемо покренути креативну енергију, било као аутори или као публика, а неће бити бојазни да ћемо погрешити. Ако је концепт рада јасно постављен, довољно је да само буде и наговештен, чиме омогућава различито читање дела и уписивање нових другачијих значења, која могу бити само додатни елемент који позитивно утиче на комплексност дела. За ову тврдњу поред свог рада наводи референце из различитих области аудио-визуелних уметности као што је филм Догвил (*Dogville*), Ларса фон Триера (*Lars von Trier*) из 2003. године.

У овом делу текста ауторка простору прилази као нераскидивом делу стварности, где он постаје ново место, полигон за уметничке акције. Тако *Простор* добија нове функције зависно од потреба уметничког рада. Простор је тај који се прилагођава. Зато се интересовање уметника природно окреће ка стварности, ка ономе чији смо непосредни и нераскидиви део. Питање за сваког аутора постаје како изабрати тему, како интервенисати у мноштву чињеница које се преплићу и које даље постају део неке нове стварности.

У трећем поглављу теоријске студије ауторка образлаже *историјске, теоријске и ликовне референце* које су исходиште њеног рада, бавећи се феноменима *Простора* кроз инсталацију и амбијенталну уметност. Значајна референца за ауторкин рад јесте продукција контекстуалног уметника Роберта Смитсона (*Robert Smithson*), чији рад на добар начин дефинише термине *Места*

и *Не-места*, које Ирена Келечевић изузетно поетски користи у својим суптилним амбијенталним инсталацијама (*Теразијска чесма* – рад за међународни пројекат *Не-места*). *Циљ ове амбијенталне инсталације је био, не само да иницира премештање посматрачеве пажње на старо ново место, већ да у први план стави сам Објекат који својим присуством одређује или мења просторне ситуације, и већ сам по себи може оправдати епитет Места и Не-места* (51). Ауторка наглашава да се *Местом* може назвати локација где је интервенција реализована, али да без *Не-места*, које може бити излагачки простор у коме се представљају материјали везани за конкретан рад (скице, цртежи, фотографије, снимци) не бисмо били упознати са тим да се одређена акција одиграла на неком месту и какав је њен значај. Повезаност ова два појма неопходна је за боље разумевање чињеница које неку акцију могу препознати као уметнички рад.

Размишљања о разноврсним аспектима рада савременог уметника настављају се и у наредном потпоглављу *Простор кроз инсталацију и амбијенталну уметност*. Полазећи од ставова Ника Кеја (Nick Kaye) о *Site Specific уметности* (*Site Specific Art. Performance, Place and Documentation*) и Пола Ардена (Paul Ardenne), о контекстуалној уметности (*Контекстуална уметност*), Ирена Келечевић се бави анализом разноврсних доприноса савременој уметности: од акционог сликарства и Џексона Полока (Jackson Pollock), преко авангардних и неоавангардних позоришних експеримената од којих настају амбијентални радови и хепенинзи нео-даде (Ален Капров); од модернистичке еволуције скулптуре преко конструкција, објекта, асамблажа и *ready made-a*, до инсталација и настанка амбијенталних радова *Land Art, Arte Povera* и концептуалне уметности. С обзиром на то да је за ауторку кључна фигура у развоју ове врсте уметности је свакако Роберт Смитсон, који је и формулисао разлику између *Места*, одређеног места или локације у свету као нечег великог или општег и не-јавног представљања у галерији тог места у форми преносног материјала, фотографија, мапа, и друге врсте документације. Роберт Смитсон је направио листу од десет разлика између јавног (отвореног) и не-јавног (затвореног) простора.

Расправи о *методама уметничко-истраживачког рада* посвећено је четврто поглавље теоријске студије. Ауторка поново своје методе рада

образлаже у контексту бројних примера делатности и схватања других савремених уметника објашњавајући тако сопствену стваралачку позицију.

Она подразумева да акценат више није на самој презентацији или на перципирању уметничког дела, већ се суштинска важност посвећује давању могућности публици да активно учествује већ у самом процесу стварања. Уметник то постиже тако што устаљена места презентације уметности (музеји и галерије), која се поиствећују са економском моћи, мења отвореним простором у коме се лакше перципирају дела у односу на затворене форме приказивања уметности. Због различитих услова за стварање, за разлику од традиционалне уметности, савремени уметник проналази нове медије који остављају снажан утисак, у циљу стварања дела која нас интригирају и дају одговоре који се разликују од класичног уметничког приступа.

Уметничка акција можда и више привлачи пажњу од коначног резултата, јер се ова врста уметности дефинише као уметност догађаја. Оно што оваква дела чини посебним јесте јединственост почетне ситуације, где уметник има велику могућност надоградње. Уметник има безброј могућности за реализацију дела, али исто тако и одговорност да публици представи аутентично дело. У оквиру овакве уметничке продукције чин присуства уметника неопходно је повезати са публиком, јер од узајамног односа посматрача и ствараоца зависи и сам квалитет дела. Један од већих изазова за уметника јесте, како заинтересовати и активирати публику да би и она могла да оцењује дело које је аутор понудио у реалном контексту или још важније да учествује у њему.

Такође, уметник који делује у јавном пољу супротставља се другачијом врстом ауторитета културним институцијама које одлучују где и како ће се излагати уметничка дела. Не чека се дозвола за извођење радова, већ се јавни простор заузима према сопственим плановима и потребама. Оваквим начином рада уметник пружима велику одговорност, јер себи даје за право да своје дело представи публици по сопственим критеријумима, независно од галеријског система.

Град као простор континуиране активности, место сусрета, размене, како са другим уметницима тако и са публиком постоји као посебан предмет инспирације који заокупља пажњу савремених уметника. Град је, заправо, практични простор где се уметник суочава са конкретном стварношћу и где је неопходно физичко и ментално бивствовање унутар њега самог. Проживљавање

свега што се у граду догађа. Уметник прихвата град као ново место. Место које нам није познато и као такво га тек треба откривати. Овакав начин истраживања и реализације дела уводи кретање као легитиман начин за стварање уметничког дела. Као добар пример Ирена Келечевић наводи рад француске уметнице Софи Кал (Sophie Calle), под називом Детектив из 1981. године, где она ангажује детектива да је прати. Понашајући се као да га не примећује, она данима обилази места у Паризу која су била везана за битне тренутке њеног интимног живота.

Ауторка детаљно анализира и рад једне од значајнијих савремених британских уметница – Рејчел Вајтред (Rachel Whiteread) која је прва жена/уметница која је добила престижну годишњу Тарнерову награду (Turner Prize) 1993. године. Њена специфична уметничка продукција се заснива првенствено на скулптурама, које су најчешће у форми одливака. Њене скулптуре су архетипови непрестане људске активности. Димензије радова одговарају људском телу тако да имамо утисак да посматрамо велике мртве природе, из којих тек што су изашли актери, а чије се присуство још осећа. Више као слике заробљених сећања које можемо препознати као своје. Уметница кроз свој рад критички приступа архитектури одливајући унутрашњост простора које насељавају људи, њихових интимних прича, преко политичког живота, креативности или генерално људске природе.

У поглављу *Резултати истраживања и уметнички допринос* појмова везаних за ликовну поетику ауторке. Анализира се разумевање простора као друштвене праксе, који се може наћи у текстовима Мишела Фукоа и истиче важност свакодневног живота у односу на изузетке који нам се понекад дешавају. Тако простор, као продукт друштвене праксе, и сам постаје мера онога шта се дешава на површини друштва. Простор се појављује и разуме као резултат друштвених релација и начина како се људи понашају једни према другима.

Рад Ирене Келечевић наглашава непредвидивост простора, јер је за њу *Простор* – место сталних дешавања и огледало међусобних веза људи и друштвених односа. Тако схваћен простор постаје не само субјект трансформације, већ и двосмислености, зато што постоји константно унутрашње кретање и померање у простору, између различитих места. Тако, за ауторку, појединац добија једну нову улогу – улогу шетача. Он путује кроз

различите просторе на којима, најчешће, никада трајно не застане, већ пролази кроз, поред, изнад или испод. То никако нису стајалишне тачке, него координате које служе за навигацију. Оне креирају пролазнике – појединце у транзицији. Тај доживљај тражења места или простора који је дефинисан мобилношћу или кретањем, ауторка даље наглашава у релацији места и простора. То нас доводи до појма *Не-место* које постаје реална мера нашег времена јер *Место* никада није потпуно избрисано а *Не-место* никада није сасвим довршено. Циљ оваквих разматрања свакако јесте да посматрача подстакну на интеракцију.

КРИТИЧКИ ОСВРТ И ОЦЕНА РЕФЕРЕНАТА

Својим радовима који настају у последњих петнаестак година Ирена Келечевић континуирано и увек иновативно даје допринос осветљавању сложених питања везаних за истраживање личног простора и његових веза са јавним простором, *окупираним* и (зло)употребљеним свакодневним активностима савременог човека и могућностима уметничког одговора на изазове које ова питања отварају. Делујући с позиције активне уметнице која своју публику позива на креативни дијалог, она се на савременој ликовној сцени појављује (и опстаје) као аутентична уметничка личност заокружујући актуелним радом више од деценије дуго суптилно али субверзивно испитивање изабране теме.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Докторски уметнички пројекат Ирене Келечевић под насловом *Простори различитог мишљења, амбијентална инсталација*, је резултат свеобухватног уметничког и теоријског истраживања, којим је ауторка остварила значајан и садржајан иноваторски рад у пољу ликовних уметности. Реализацијом пројекта она је демонстрирала своје темељно познавање сродних стваралачких приступа и дала оригинални допринос расправи бројних питања везаних за истраживање личног простора и његове везе са јавним простором. Својим писаним радом

дала је зналачко тумачење процеса припреме за извођење једног уметничког дела и прецизно аналитичко сагледавање изражајних средстава.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Ирене Келечевић констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део докторског уметничког пројекта представљају драгоцене допринос савременој ликовној уметности, те да у потпуности одговарају захтевима докторских уметничких студија.

На основу свега изреченог, комисија једногласно позитивно оцењује завршни докторски уметнички пројекат кандидаткиње Ирене Келечевић са темом ***Простори различитог мишљења, амбијентална инсталација***, и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвати овај докторски уметнички пројекат и одобри његову одбрану.

Чланови Комисије:

.....
Мр Добрица Бисенић, редовни професор ФЛУ, ментор

.....
Мр Вељко Лалић, редовни професор ФЛУ

.....
Др ум. Радомир Кнежевић, редовни професор ФЛУ

.....
Др Никола Шуица, редовни професор ФЛУ

.....
Др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ